СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 194. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 20 серпня 1932. VOL. XL. No. 194. Jersey City, N. J., Saturday, August 20, 1932. THREE CENTS.

ФАРМЕРИ НЕБРАСКИ ПРИСТУПАЮТЬ ДО „ФАРМЕРСЬКОГО СТРАЙКУ"

СУ СИТІ (Айова). — „Фармерський страйк" просто здержав доставу молока, живої худоби й усяких інших рільничих продуктів до цього міста. Фармери удержують довкола міста пикети, які задержують фармерські троки з продуктами та радять їм вертатись домів і не вивозити продуктів на ринок так довго, поки ціни не досягнуть справедливої висоти. Під впливом такої аґітації рух захопив уже цілий північний захід Айови та південний схід Савт Дакоти й перейшов навіть до Небраски, де фармери вже почали відбувати віча, на яких розбирають, що їм робити для оборони своїх інтересів.

Молочарські підприємства вже почали переговори з провідниками фармерів про доставу молока. Ходять чутки, що мають фармерам підвищити ціну на молоко.

Фармерські лідери знають, що рух може легко бути зломаний силою, якби „страйкарі" стали вживати насильств; тому на кожних зборах фармерів бесідники без упину остерігають фармерів перед насильними способами. Завдяки цій аґітації досі не було ніякого насильства.

10,000 МАЙНЕРІВ У СТРАЙКОВІЙ ПИКЕТІ.

ТЕЙЛОРВІЛ (Іліной). — Яких 10,000 майнерів з околиці збираються в цьому місті, щоби наперти на майнерів місцевих копалень покинути роботу та приступити до страйку для протесту проти зниженої заплати. Всі дороги довкруги вкриті автами майнерів. Довкола міста розкладено шатра.

Міський та стейтовий уряд держить військо на поготівлі, але ще нічого не зробив проти страйкарів, які захоуються мирно та всім заявляють, що вони думають переконувати страйколомів тільки мирними способами.

КЕРТИС ЩЕ ДАЛІ „СУХИЙ".

ТОПІКА (Канзас). — Чарлз Кертис, дотеперішній віцепрезидент Злучених Держав, приняв тут формальну номінацію републиканської партії на цей самий уряд на другу каденцію. В своїй акцептаційній промові Кертис заявив, що він „особисто" стоїть за проґибіцію, але він хотів би бачити голосування в цій справі. Його промови вислухало коло 10,000 слухачів.

СЕНАТОР ДЕЙВИС ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ЛЬОТЕРІЮ.

НЮ ЙОРК. — Федеральна велика лава присяжних суддів постановила поставити на суд 7 осіб за уряджування протизаконних льотерій для ріжних запомогових орґанізацій „Фратернал Ордер оф Іґелс", „Аншент Арабик Ордер оф Нобелз оф Мистик Шрайн" та „Найтс оф Коломбос". Між обжалованими є Джеймс Дж. Дейвис, бувший секретар праці в кабінеті Гувера, нині сенатор зі стейту Пенсилвенії, та Конрад Ман, особистий приятель президента Гувера.

Прокураторія каже, що обжаловані були промоторами льотерій та робили з них великі зиски. Мовляв, запомогові орґанізації мали з них користати, але користали дуже мало, бо велику частину зисків забирали промотори.

Сенатор Дейвис видав заяву, в котрій запевняє своїх виборців, що пороблені йому закиди не правдиві та що його невинність буде доказана на суді, якого він хоче як найскорше.

„ҐЕНҐСТЕРИ" БИЛИСЬ, А НЕВИННІ ДІТИ БУЛИ РАНЕНІ.

БРУКЛИН. — Два бандити посварилися між собою на 39-тій вулиці й закінчили сварку стріляниною, з якої оба вийшли без ран, а в якій були ранені дві сестри, 11-літня Роза та 3-літня Фріда Фалис, що бавилися перед домом родичів на вулиці. Рани дітей тяжкі, але не небезпечні. Бандити повтікали.

ОТВИРАЄ ШКОЛУ БЕЗ КНИЖОК.

СПРІНҐ ҐРІН (Висконсін). — Френк Лойд Райт, знаний у світі архитект, отвирає тут для мужчин і жінок досвідну школу архитектури, у якій не будеться вживати книжок, а вся наука буде полягати на практиці в будові домів. Кождий студент і студентка мусітиме працювати фізично й буде називатися не студентом, а челядником („апрентис").

НОВИЙ „РЕКЕТ".

НЮ ЙОРК. — Перед міським судом станув шофер таксівки, якого власник приватного авта обжалував за випомпування з авта ґальона ґазоліни. Зі зложених на суді зізнань виходилоб, що того роду помпування ґазоліни з чужих авт загально поширене в Америці та що шофери таксівок у цей спосіб грабують річно біліони ґальонів ґазоліни, знижуючи в цей спосіб свої видатки.

Орґанізації власників авт признають, що з цим „рекетом" дуже тяжко боротись, бо власник авта не може доказати крадіжи, хіба має свідків, які спіймали виновника на горячім учинку.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛУ 276 УКР. НАРОД. СОЮЗА В ЕМБРИДЖ, ПА.

Проситься всіх членів і урядників відділу 276 в Ембрідж, Па зійтися на

НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 21-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1932 РОКУ

в годині 2.30 пополудні

ДО ГАЛІ Ч. 697 ҐЛЕНВУД ЕВЕНЮ, ЕМБРІДЖ, ПА.

Для полагодженння дуже важних справ з припоручення екзекутивного комітету прибуде на ті збори Всеч. о. Григорій Пипюк, член Головної Контрольної Комісії У. Н. Союза.

Головна Канцелярія У. Н. Союза.

НАПАЛИ НА ЗЕМЛЕВЛАСНИКА.

На дім землевласника, ґр. Тишкевича в Целіях, біля Пулав, напали чотири бандити. Бандити напали на двір в обідній порі, коли Тишкевич з родиною сидів при столі. Коли Тишкевич пробував ставити опір, напасники почали стріляти. Кулі напасників поранили ґрафа та його дружину. Бандити втікли без добичі.

РОЗКОПАЛИ ПАМЯТКОВУ СТРІЛЕЦЬКУ МОГИЛУ.

Перед Зеленими Святами ц. р. свідома молодь з Гордині, пов. Самбір, висипала на місцевім цвинтарі гарну могилу та поставила березового хреста з написом „Борцям за волю України". Підчас Зелених Свят парох о. дек. Гошка урочисто посвятив могилу. Одначе внедовзі „якась" варварська рука здерла таблицю з написом, а в ночі з 12-го на 13-го липня розкопала і знищила зовсім могилу, а хрест викинула.

ВСЕСИЛЬНИЙ ДОЛЯР.

Це трапилося в Харбіні. Голова манджурської комісії Союза Націй, лорд Літтон, приїхав до Харбіна з парасолею і нагло парасоля зникла! Можна собі уявити скандал: вкрали парасолю голові комісії Союза Націй! Сейчас повідомлено поліцію. Почалася погоня, до якої зорґанізовано не менше й не більше лише 3,000 поліціянтів. На жаль парасолі ніхто не міг знайти. Лорд Літтон поїхав до Пекіна без парасолі. Там по нараді з анґлійським консулем оголошено 10 дол. за знайдення парасолі. На другий день парасоля була вже в руках щасливого лорда.

10 долярів перемогли 3,000 поліціянтів!

БАНДИТИЗМ.

У вівторок, 12-го липня, підчас празника св. Петра і Павла, уряджувала читальня „Просвіти" в Гордині, пов. Самбір, забаву для членів. Цим почулись ображені місцеві члени „Звйонзку млодзежи людовей" (Б.Б.) і хотіли якось виладувати своє невдоволення. Підчас вечерниць прийшли два знані хулігани, Дутковський і Брикайлик, під читальню та порізали до непритомности свідомого парубка Володимира Гординського. Оба „герої" є членами цьогож „звйонзку".

ЗВІЛЬНИЛИ СТАРОСТУ В В ЛІСЬКУ.

Дотеперішнього старосту в Ліську, Верштайна, перенесено до служби у воєвідському уряді у Львові.

ЕСПАНСЬКІ ЄЗУЇТИ В ЗАЛЬЦБУРҐУ.

Еспанський єзуїтський орден, що після державного перевороту в більшій своїй частині залишив Еспанію, задумує оселитися в Зальцбурґу. Представники єзуїтів переговорюють тепер із зальцбурськими землевласниками в справі закупна відповідних будинків і ґрунтів для ордену. Правдоподібно єзуїти поселяться в Зальцбурґу в будинках пожежної сторожі та в монастирі св. Лаврентія. Пожежна сторожа перенесеться до інших будинків, куплених за гроші єзуїтів. Єзуїтам запропонували аж 37 обєктів до продажі.

НОВА РЕЛІҐІЙНА СЕКТА

На Підкарпатській Україні появилася нова секта. Члени тієї секти звуть себе „вибранцями Бога". Повстала ця секта в північній Америці, між еміґрантами Підкарпатської України. Вернувшись до краю, розповсюднили вони тут нове „віроісповідання". Між членами секти істнує переконання, що світова війна була війною Бога з сатаною, яка покінчилася побідою Бога. Манією сектантів є заповідати кінець світа. Два рази заповідали вони кінець світа, але ні разу заповідь не здійснилася. Тепер секта заповідає невідкличний кінець 1933 р.

НАПАД НА ДРУКАРІВ.

До Рівного приїхав зі Львова зецер (складач) Бас, який працює в т. зв. „Удзяловій" друкарні. Коли Бас виходив з помешкання бюра Союза Друкарів, на нього і його помічника Йося Заводніка напав зецер Берко Трушинський, який, тримаючи приготований камінь, розбив ним обом голови. За такий бандитський спосіб поборювання професійної конкуренції Трушинського потягнули до судової відповідальности.

ДОПИТУЮТЬ..

В неділю, 17 липня, спроваджено на поліційну станицю в Бучачі пп.: Марію Барабояк, Софію Вищинську, Ірину Даньків, Ольгу Косарчик і Мілю Ниткевич у звязку з фактом, що вони попереднього дня квітчали стрілецьку могилу. Тогож дня в ночі приарештовано теж девятьох хлопців з Нагірнянки, які сторожили біля тоїж могили, щоб хтось не понищив на ній квіття. Слід підчеркнути, що деяких придержаних пань ведено в неділю через місто наче яких злочинців. По кількагодиннім придержанні їх навіть без списання протоколу випущено на волю.

ПОЛЬОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРИВАТНИХ ҐІМНАЗІЙ НА ВОЛИНІ.

Волинська Шкільна Кураторія надіслала розпорядження дирекціям українських приватних (з правами державних) ґімназій в Луцьку, Рівному і Кремянці про те, що з наступним шкільним роком **загальну історію і ґеоґрафію треба викладати польською мовою,** а не українською, як досі.

Таким чином українською мовою буде викладатись лише природознавство і математику (крім українознавства і ручних праць), себто ґімназії, які утримує власними засобами українське громадянство, мало чим відріжнюватимуться від цілком польських.

Так шанує українську мову т. зв. санація. Того роду обмежень не було навіть за часів панування українoжерної ендеції. Історію і ґеоґрафію тоді викладано українською мовою.

Проти цього обмеження прав української мови українське громадянство як найгостріше протестує і домагається повного пошанування прав нашої мови згідно з обовязуючими законами.

ВУЛИЧНІ БІЙКИ НА СПОРТОВИХ ЗМАГАННЯХ.

„Спорт має виховувати". Ось один з головних кличів сучасного спорту. Але хто був на останніх змаганнях копаного мяча в неділю, 24. липня, „Україна — Ольд Бої" у Львові, цей у ніякому разі не міг знайти ні одного виховуючого моменту у тих спортових змаганнях. Бійки, що мали місце на грищі і трибуні, дозволяли сумніватися, чи це є спортові змагання. Можна їм було дати прізвище „різні биків". Навіть найбільше загорілий симпатик футболя з великим обридженням опускав трибуну по цих змаганнях. Полювання на кости і лиця — це в кождому разі не має нічого спільного зі спортом. Чи таке „лицарське" поступування грачів і видців може вплинути виховуючо на цілу масу шкільної дітвори, що приходить на змагання? Ні! Вони її вироджують і впорскують ґанґрину бандитизму!

Бійки, що трапилися на останніх змаганнях, переросли бійки опришків з околиць Львова. Останні події треба строго напятнувати, щоб опісля не було запізно. З таким спортом, що його задемонстрували недільні змагання, правдивий спортмен не може мати нічого спільного. — („Новий Час").

СМЕРТЬ ВНАСЛІДОК УДУШЕННЯ.

Селянка села Комарова, гірницької волости (Волинь), Марія Савчук, 25 літ, переходячи з кошиком, наповненим травою, поставила кіш на плоті з наміром відпочати. Шнур від коша лишила привязаним на шиї. В одному моменті кіш упав з плота, а шнур затягнувся на горлі, наслідком чого нещасна задушилася на смерть.

АРЕШТУВАННЯ ОБМАНЦІВ.

Дня 18-го липня арештувала станиславівська поліція цілу шайку обманців, котрі, граючи в три карти — „ляльочки", виманювали від наших селян гірко запрацьовані гроші.

ПОЛЬЩА ДАЛІ ВІШАЄ УКРАЇНЦІВ

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Наглий суд у Чорткові засудив 3 серпня на кару смерти через повішення двох Українців, а саме Гриця Дмитрука, літ 25, та Миколу Слободяна, літ 21. Обидва засуджені походять з Добрівлян, пов. Заліщики. Польська влада поставила їх перед наглий суд за „шпіонажу" на користь сусідній державі, як звичайно вона ставить усіх активних Українців, переводячи свою „тиху пацифікацію" та кривавий систематичний терор.

Як звичайно, всі обвинувачення були побудовані на свідченнях польської дефензиви (таємної поліції), провокаторів та дійсних урядових шпигунів. Трибунал суду рішив не подавати засуджених президентови держави для помилування. Тому оборонці звернулися в імени засуджених до президента Мосціцького.

Президент держави замінив Слободянови кару смерти на досмертну вязницю, а Дмитрука повішено 4 серпня вечером у чортківській вязниці.

НЕ МОЖНА ПОКАЗУВАТИ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНІХ ЗВИЧАЇВ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Читальня „Просвіти" в Пукові, пов. Рогатин, та Кружок Сільського Господаря урядили великий районовий фестин, на який прибуло багато селян з ріжних околиць. На закінчення фестину було вряджено „Свято Жнив". Попереду їхав верховець у козацькому строю, а за ним ішли 30 косарів, далі їхав віз, на якому сидів „господар з родиною", другий віз був з плугом, а за ним ішли женці.

Похід зі співом обжинкових пісень переїхав через велику площу та станув перед брамою, що мала означати вхід на обійстя господаря. Тут господар воза привітав хлібом і сілю женців та виголосив до них відповідну промову. Та промова ця не подобалася польській поліції, а тому вона розігнала фестин, а студента Петра Онуфрика, що грав ролю господаря, арештувала. По двох днях тримання його в арештах у Жовчеві його відставили до Рогатина, де він знаходиться й досі в арешті, не відомо, за яку вину.

ШЛЯХОМ КАПІТАЛІЗМУ.

МОСКВА (СССР). — Радянська влада рішила перевести реформу всього радянського шкільництва. Влада вже остаточно переконалася, що комуністична система шкільництва виховує анальфабетів, напиханих лише комуністичною пропаґандою, які в практичному життю не можуть бути будуючим елементом.

Рішено змінити програми навчання в усіх школах, присвятивши більше уваги загальним наукам та чужинецьким мовам. Для всіх шкіл будуть заведені іспити, як для приняття до школи так і для вияснення успіхів у науках студентів. У вищих школах буде заведена лекційна система навчання, а не експериментальна, як тепер. Взагалі радянська влада рішила переорґанізувати своє шкільництво по типу капіталістичних держав.

РАЙХСТАҐ СКЛИКАНО НА 30 СЕРПНЯ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Уряд фон Папена оголосив декрет президента Гінденбурґа про скликання нового парляменту (райхстаґу) на 30 серпня. Гітлер сподівається, що йому пощастить повалити уряд фон Папена, бо він думає дістати спільників з інших партій. Та фон Папен не думає уступати і є багато ознак, що він буде рішучо боротися за збереження своєї влади.

Уряд робить заходи, щоб не дати Гітлерови захопити силою владу в свої руки, хоч Гітлер заспокоює всіх, що він не думає наступати на Берлін, бо останні вибори показали, що він має бути при владі, а ніхто інший. Тепер Гітлер каже, що буде лише чекати часу, коли його запросять у Берлін до уряду.

ВИВОЗЯТЬ МОНАРХІСТІВ ДО АФРИКИ.

МАДРИД (Еспанія). — На підставі закона про охорону републики уряд висилає в африканські кольонії, відомі зі своїх болот та ріжного роду пропасниць, багато аристократів, що брали участь в останньому монархічному повстанню, або активно співчували йому. Перший державний корабель, наладований такими монархістами, відплив до Бати. Кожен висиланий на ньому аристократ мусів заплатити державі за білет „на подорож".

У ту саме кольонію уряд вислав у січні біжучого року 109 радикалів-синдикалістів, які думали перевести лівий переворот у републиці. Майно аристократів, активних монархістів, уряд конфіскує на користь держави.

ЯПОНІЯ ЗНОВУ ВІДГРОЖУЄТЬСЯ КИТАЄВИ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Ґенеральний японський консуль зложив перед міським урядом у Шанґгаю та перед представниками державної влади рішучий протест проти бойкоту, який шириться тут до японських фабрикатів і взагалі до торговлі з Японцями. Консуль говорить, що в орґанізації бойкоту бере участь місцева торговельна палата та деякі громадсько-міські установи.

Японська преса отверто пише, що коли бойкот не буде спинений, то Японії знову доведеться вжити репресій проти Китаю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНА КАПЛЯ В МОРЕ?

Ґазети дають немало розголосу акції федерального уряду коло допомоги для власників домів, діткнених крізою. Як доносять з Вашинтону, уряд почав офіціяльно перші кроки для виконання закона про створення 8 до 12 фінансових інституцій, що мають ратувати власників домів перед їх утратою через невиплачування позичок. Кажуть, що з Вашингтону вже виїхали три директори Федеральної Банкової Ради Домових Позичок, яка має виконувати цей закон. Директори задумують відвідати фінансистів по всіх частях краю та говорити з ними про закупно шерів у цій новій інституції, що має бути одним зі стовпів маєткової відбудови краю.

Після ухвали конґресу на останній сесії конґресу, банки цеї нової Ради мали би право позичати гроші на морґеджі, які знаходяться в їх посіданню, до висоти 50 до 60 процентів вартости домів, якщо вартість такого дому оцінена на 20,000 долярів, або менше. Головні користи з нової системи мали би банки ощадности, асекураційні підприємства та позичково-будівельні кооперативи. Законодавці знають, що багато з тих інституцій знаходиться тепер у фінансових клопотах через те, що велике число обдовжених членів не платить проценту. Конґрес має надію, що в цей спосіб ці інституції будуть могти лекше продавати свої морґеджі, а тимсами будуть могти бути ласкавішими для неплатних власників домів.

Плян виглядає на папері багато краще, ніж він буде в дійсности. Він міг би мати добрий вплив, якби домовласники могли з часом зголитися назад виплатити довги. Але що зробити з власниками, які не так скоро будуть могти, або ніколи не зможуть, назад виплачувати довгів? Щодо них то несплачені довги треба би хіба відразу відписати як невиплатні, як утрату.

Тому цього закона не можна вважати за стовп економічного відродження краю, яким його дехто представляє. Він мав стати товчком до нового будівельного руху, а посередно помогти загальному бизнесовому рухови. Цього він зробити не може, бо навіть у нормальні часи не багато людей є у змозі купити власний дім, а в часі кризи, то ще й того нема.

Коли до того ще додати, що після обчислень Ради в самому Ню Йорку й Ньюарку є морґеджів, що мали би право до Ради, на суму 12 міліярдів долярів, то діяльність Ради навіть при найкращій волі не може дорівняти запотребованню цеї заради.

„ТІНИ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ".

Ще багато є на світі простаків, що ловляться на гачок большевицької демагогії: мовляв, у Росії панує „робітнича влада"; СССР це перша й найпоступовіша в світі держава, яка показує всім народам шлях до ліпшої будучности. **Всі ці слова большевицьких пройдисвітів відлітають у безвість, як полова за вітром, коли подивитися в минуле, в історію Московщини. Коли порівняти політику теперішніх большевиків та давніх московських царів,** то доводиться сказати московським комуністам: у вашій „**новині**" нам вчувається стара самодержавна **давнина**. Іноді здається, що московські **большевики для своєї „радянської влади" брали зразки у своїх попередників-царів Івана Страшного (16 століття) та Петра І (18 століття).**

Таксамо як тепер, також у минулих віках Московщина була для чужих народів „країною чудес". Тепер до большевиків їздять політики, промисловці, вчені й просто цікаві, щоб подивитися на те, що робить диктатура у великій країні. Також, почавши з 15 століття, почали відвідувати Московщину ріжні чужі мандрівники з західної Европи. Дехто з них залишив свої спомини, з яких ми довідуємось багато дечого про життя й звичаї в Московщині в тих далеких часах. Англійський правник **Джилз Флетчер** був у Москві при кінці 16 століття й написав свою книгу про Московщину. Ось як він пише: „Правління у них (у Москалів) дуже подібне до турецького. Влада в них зовсім тиранська: вся її діяльність іде на користь і вигоду самого тільки царя і при тім способом цілком варварським. Це видно з пригноблення шляхти й простих людей і таксамо з податків, у яких вони не придержуються ніякої справедливости... І шляхта й простий люд, щодо свого майна, є тільки **охоронці царських доходів**, бо все, що вони придбають, раніше чи пізніше переходить у царські скрині". Освіченого Англійця вразило панування **тайної поліції** в московськім царстві. Вся держава була тоді розділена на групи по 10 хат, за якими слідкував офіціяльний шпіон. В московській державі Флетчера здивувало те, що там не було виборних урядників: усіх призначав цар з Москви. Всі цареві піддані називали себе „**холопами**", отже рабами, невільниками.

Цар мав не тільки політичну владу в своїх руках: він був також **найбільшим купцем і промисловцем у державі.** Флетчер пише, що московські царі через своїх урядників скуповували товари дуже дешево, але веліли ці товари дорого продавати. Продавали підданим гниле сукно, футра, мід, шовки, олово, перли, сіно, збіже, дерево і т. п. Флетчер пише, що 1583 року цар звелів узяти в державу ввесь віск, так, що ніхто ним не сміє торгувати крім царських урядників. Само собою, **найбільші прибутки мала царська влада від шинків. Кожний пяниця пишався тим, що він приносить користь царській скарбниці...**

Політичні утиски та господарські визиск дуже придавили людність московської держави. Флетчер пише так: „Надзвичайні утиски, під якими живуть прості люди, позбавляють їх охоти займатися своїми промислами, бо хто з них заможніший, той перебуває в більшій небезпеці не тільки позбутися свого майна, але й самого життя. Ось через що цей нарід пропадає в лінощах і пянстві, ні про що не дбає, крім щоденного прожитку. Нарід під утисками і позбавлений усього, що придбає, тратить усяку охоту до праці".

Флетчер зазначує, що в **Московщині „життя людини вважають за „ніщо".**

Само собою, в пригнобленому московському народі було велике невдоволення проти царської самоволі й беззаконства. Але цар мав не тільки добре плачене **військо**, яке могло втопити в крови всяке повстання. Ось як про це пише Флетчер: „Щодо простого люду, то крім недостачі зброї і незнання військової справи (від цього царська влада навмисне віддаляє люд) у нього постійно відбирають бадьорість духа й гроші. І тому ні шляхта ні люд не мають змоги на будьяку реформу доти, доки військо буде однодушно й неухильно підлягати цареві. Це безнадійне положення в державі примушує нарід в більшости **бажати нападу якоїнебудь чужої держави**, який то напад, на його думку, тільки й може визволити його зпід тяжкого ярма тиранської влади".

Це писано 400 років тому, але все це свіже й нове! **Поставити тільки замісць царя „генерального секретаря комуністичної партії", замісць війська — „червону армію", замісць „царської торговлі — „державний капіталізм" — і все виглядає зовсім „модерно". Навіть „десятинні" шпіони по селах — це, як виявляється, винахід ще московських царів. Терор, грабування людности податками й так, „для розваги", голод, безсилля неузброєних мас супроти війська й надія... — на інтервенції чужих держав — все це таке сучасне й живе,** що можнаб подумати, що це хтось вигадав собі такого Флетчера. Алеж ні, Флетчер був, книгу свою написав. Коли року 1847 учений Українець Осип Бодянський видрукував був переклад Флетчера в Москві, то книгу сконфісковано й знищено, а самого Бодянського вислано з Москви.

Кажуть, що також тепер большевицькі шпіони пильно слідкують за тими, хто читає старі книги, бо московські диктатори не хочуть, щоб читачі пізнавали їхніх предків у московських кровожадних царях...

І. Сулима.

КАРТИНИ З ОРГАНІЧНОЇ ПРАЦІ В РІДНІМ КРАЮ

IV.

Коломийська організація „Каменярів", під проводом голови Повітового Союза, І. Могильницького, та голови місцевого Союза, В. Калявського, взялася вже до роботи. Між іншим урядила дня 7. липня ц. р. в Коломиї велике свято в память Івана Франка. Відбулося воно у великій салі Каси Ощадности при участи найближчих „камінярських товариств" та великого здвигу селян, що наповнили цілу салю. Всіх точок було вісімнацять. Хорові продукції чергувалися з руханковими вправами та деклямаціями. Дуже красно випали вправи хлопчиків і дівчаток з приватних курсів Рідної Школи в Іспасі. Є тих курсів там два: на горішнім і на долішнім куті, а працюють при них з надзвичайною посвятою молоденькі учительки С. Романюк і П. Гінчицька. Як знаємо, кожда група школяриків обіймає девять осіб, а наука кождої такої групи триває денно дві години. Таких груп є що дня чотири. А яка платня вчительок, то аж смішно, а радше сумно говорити. Ті рідношкільні діточки виконували при музиці прекрасні вправи. Дівчата мали в руках білі віночки, а хлопчики синьо-жовті ленти. Була й така вправа, що самі собі співали й самі виконували ріжні ритмічні рухи. Осібна група хлопчиків у широких червоних штанцях вправляла деревляними, посрібльованими шабельками.

Були вправи й „Каменярів" а то вільні й з топірцями з Коршева та з топірцями Камінярів з Семаковець. Вправи були гарні.

Щодо хорів, то відзначилися хори мішаний і мужеський з Воскресінець (діріґент Лесь Гуцуляк), мішаний хор з Іспаса (діріґент Микола Чукор), мужеський з Шепаровець (діріґент Ілько Калиняк) та мужеський з Пилипів (діріґент Василь Волощук).

Другою точкою цього свята був виклад д-ра **К. Трильовського „Про Івана Франка, яко поета-громадянина".**

Бесідник підніс у свойому обширному рефераті те велике значіння, яке мала поява Івана Франка й Михайла Павлика в другій половині сімдесятих років минулого століття серед тодішньої консервативної української суспільности.

Тоді то власне виступив Франко зі своєю славною поезією „Каменярі", котра стала немов заповітом для всіх його й Михайла Павлика прихильників.

Усі твори Франка перенятi глибоко громадянським духом, і то поезії і оповідання, повісти та економічні, політичні, а навіть історичні статті. Хтож не знає його „Панських жартів", або „Захара Беркута"?

Громадянська заслуга Франка лежить передовсім у тім великім числі преважних і глибоких думок, розсипаних мов дорогоцінні перли й діяманти по його поетичних творах. Є це правдиві заповіди для нас і для будучих поколінь.

У інших підлий — в нас: старшим [послушний;
У інших скажуть просто, ясно так:
Безхарактерний, — в нас лиш: про- [стодушний.
Не стало стиду в нас! Ми в супокою
Упідлимось, ще й горді підлотою.

Свято закінчилося відспіванням усею масою присутних національного гимну. Зробило воно величезне враження на присутних. Так і пізнати було, що це гуртується і росте нова молода Україна будучности.

Іван Гуцуляк.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Жіноче Тов. „Згода", від. 358, повідомляє своїх членниць, що місячні збори відбудуться в неділю, 21 серпня, в год. 1 пополудни, в У. Н. Домі при Вест 14-тій вул. Проситься всіх прийти на означений час. Довгуючих проситься вирівнати свої залеглости. — Уряд Тов. „Згода".

СКРЕНТОН, ПА. Бр. Усп. Пресв. Богородиці, від. 123, повідомляє своїх членів, що мітінґ відбудеться в неділю, 21 серпня, в гали церковній при Норт Мейн Еве. Проситься всіх членів прийти на мітінґ і вирівнати свої вкладки, бо за довгуючих членів розмету не будеться посилати, а довгуючий буде суспендований. — Григорій Мрикало, секр.

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

**Кождий сотик, кождий даток
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.**

**Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.**

Національним ідеалом українського народу перейметься дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-століттi!

НА ТАТАРСЬКІМ ШЛЯХУ.

(15)

Кордиш скоро перемінив свій плян і скоро поперекидав на інші місця відділи свого війська. Думку Татар, що від сходу можуть наскочити Запорожці, Кордиш зробив основою свого нового пляну. Вже тепер Татари висунули в цю сторону більшу силу свого війська, ослабивши себе тим на інших точках. Як би ще від сторони Запорожа пустити на них уданий наступ, то у той бік пішла би вся сила орди, і тоді можна би нечайно вдарити на обезсилену середину походу, одіймаючи бранців.

Козаки подбали, щоби орду, здурену фальшивими вістями про Запорожців, ще більше здурити. Спіймали пару Татар, що, маючи дрантиві і спотреблені коні, поволи тягли за своїм чамбулом. Це, що між собою козаки балакали, ті Татари розуміли, бо по українськи розумів майже кождий Татарин з очаківської орди. З балачок між козаками, нарошно вигаданими для Татар, бранці доміркувалися, що в лісах, які були ліворуч їх шляху, засіла велика сила Запорожців. На ніч козаки своїх бранців повязали, та так, що один з них міг свої пута розмотати. Увільнившися, увільнив також своїх товаришів і вони втікли. Вернувшися до орди, вони своїм отаманам зараз порозказували, яка небезпека грозить їм від Запорожа.

Між шляхом орди і лісом був чагарник. В тім чагарнику засів сам Кордиш зі сотнею козаків. Решта його війська засіла в ярі по тім боці шляху. Коли надійшла орда, майже все її військо ступало по лівім боці походу. На чолі походу і позаду ішли тільки слабі відділи. Правий бік походу в його середині був цілком відкритий.

З чагарника по лівім боці шляху стали на татарське військо сипатися кулі. Зразу лиш поодиноко, потім щораз густіше. Вже й неодин Татарин звалився з коня. Гадаючи, що в чагарнику і далі в лісі більша сила Запорожців, очаківський бей, що провадив походом, рішився одним махом розторощити ворога. Зупинив цілий похід і в чагарник вислав кінноту. За кіннотою пішла татарська піхота, щоби, як кіннота прожене козаків з чагарника, вдарити на них в лісі. Козаки стали відступати, відстрілюючися. Відступаючи, увійшли в ліс. Тепер татарська кіннота спинила свій похід, пропускаючи до лісу піхоту. Піхота увійшла в ліс і стала поспішати, бо, не бачучи козаків, гадала, що вони панічно втікають. Татарська кіннота поволи ступала за піхотою.

Хоч як Татари гнали вперед, то козаків таки не наздігнали, бо їх там вже не було. Козаки, скоро увійшли в ліс, ще заки Татари побачили їх, поділилися на дві половини. Одна половина відійшла на право, друга на ліво. Татари не бачили цього, тропі не призирались, отже на осліп гнали просто вперед.

Козаки обійшли татарську погоню одним і другим боком. Своїми стрілами заалярмували тих своїх товаришів, що засіли в ярі по тім боці шляху, даючи їм так знати, що вже пора вдарити на похід. Коли найліпша і найбільша частина татарського війська блудила по лісі, головна козацька сила вистрибнула з яру і вдарила на похід. В поході настала паніка. З усіх сторін лунав крик:

— Ворог з усіх боків! Бей пропав! Хто може, спасайся!

Татари думали тільки про те, щоби спасти своє життя. Полишаючи добичу, кождий втікав, щоби втечи ще заки надійдуть ті козаки, що десь там в лісі ще бються з беєм. Козаки не гнали за втікаючими, бо знали, що ще вернеться бей зі своїм військом, коли в лісі не знайде ворога. Покищо увільнені і наборзі будь чим заозброєні бранці скріпили собою силу Кордиша. Він зараз рушив у ту сторону, відки бей буде вертатися. Хотів на це татарське військо вдарити нечайно, ще заки воно побачить, що сталося з цілим, майже без оборони полишеним походом.

Коли в лісі Татари не знайшли сліду козаків, бей, що був з кіннотою, приказав спинити похід. Звернувшися до отамана правого крила, сказав:

— Чи з тими Запорожцями чорт спарувався против нас? Неначе під землю провалилися. Як то може бути, щоби військо, щоби кіннота раптом щезла, не полишивши ніякої тропи?!

Аділь-аґа відповів:

— Я собі так міркую, що Запорожці надули нас. Гадаю, що то була тільки мала ватага, отже їй легко було скритися. Це прийшлось їй тим лекше, бо ми все думали про якесь велике військо, отже за тропою малої жмінки й не дивилися.

— Мабуть, що так. Як їх там мала сила, то нам не виплатиться полювати на них.

Аділь-аґа потер чоло начеб щось нагадував собі.

— Я в тих сторонах вже був раз. О! Тепер вже пригадую собі дуже добре. Пригадую собі отсей потік, бо на отсім дивнім камени я сидів і латав мої постоли. Недалеко жив мисливий. Гадаю, що його хату знайду. Як той мисливий ще сидить тут, то він про тих козаків буде щось знати. Може знає, де вони засіли. Возьму пару козаків і піду.

— Не зле було би знати, що то за козаки зачепили нас. Добре було би знати, де вони сидять і яка їх сила. Іди!... та не гайся, бо там похід дожидає нас.

Аділь вибрав десять хлопців і повів їх потоком яких пятьсот кроків. Там вони позсікували з коней. Лишивши з кіньми двох, Аділь з вісьмох уставив півколесо. Він сам був девятий. Всі девять, кождий з пістолею в одній руці, з ножем в другій, стали поволи й обережно підсувватися в сторону старої хати Дибюка. Нараз, неначе на команду, всі станули і нащурили вуха, бо кільканадцять кроків заіржав кінь.

То був кінь Ксені в старій хаті Дибюка. Вона прийшла до нього, щоб його окульбачити і на часок виїхати. Кінь знав, пощо дівчина прийшла, отже з утіхи заіржав.

На знак, даний Аділем, татарський ланцух знов став посуватися вперед. Саме коли середина ланца підійшла до дверей хати, на порозі станула Ксеня, ведучи за собою коня. Ще не прийшла до себе, хто то стоїть перед нею, коли Аділь, пустивши на землю ніж і пістолю, прискочив до неї. Одною рукою обіймив дівчину і пригорнув до себе, другою затулив їй рота. Прискочили ще два товариші Аділя і заки здужала крикнути, лежала закнебльована зі звязаними руками й ногами. Один Татарин вивів її коня. Дівчину посадили на нього, звязавши її ноги попід черево коня.

Оглянувши хату, Аділь не сумнівався, що вона вже не замешкана. Кінь і дівчина були доказом, що десь недалеко такі жили люди. Питати дівчину боявся, бо щоби могла йому відповісти, мусів би з її уст вийняти кнебель. Та вона, замісць відповідати на його питання, могла би скричати. Не знаючи, які люди тепер живуть тут і кілько їх є, Аділь не хотів ризикувати небезпеки стягнення їх проти себе. Також така дівчина, як отся його бранка, була зацінним скарбом, щоби мож було легкодушно ризикувати його втрату, не маючи певности, що зиске щось інше, бодай рівноварте. Не кажучи нічого, Аділь дав товаришам рукою знак, щоби вертатися. Його поворот конечний був ще й тому, бо від шляху доходив гук стрілів. Не було сумніву, що там бються. Коли Аділь з бранкою і своїми товаришами прийшов на місце, де полишив був бея з військом, його вже там не було. Від шляху далі чути було стрілянину і крик. Аділь зупинився і вислав тільки одного Татарина на провідки. Той ледви відїхав, вернувся блідий і крикнув:

— Орда розбита! Військо разом з беєм вже втікло. Спасаймося, поки ще дорога вільна. За хвилинку буде запізно!

Сказавши це, Татарин пустив коня і почвалав ід півдневи. Аділь, ведучи Ксениного коня за поводи, пустився за ним. За Аділем щезли в кущах його товариші.

Розбита орда зібралася аж за рікою Кодимою, вже на татарській території. Погибло їх небагато, бо сполохані панічним страхом втікли заздалегідь. Також, чого вони ще не знали, козаків було замало, щоби робити подвійну роботу: відіймати добичу і бити. Трохи награбленої худоби і пару возів лишилося при деяких чамбулах, що скорше пробралися були через Кодиму. Ясир ввесь пропав. Чамбул Аділя втратив усю свою добичу. Одиноким його зиском з цілого походу була Ксеня. Що це була цінна добича, зараз показалося, бо коли тільки бей придивився їй, то таки зараз заявив охоту купити дівчину.

— За ніякі гроші не дам її! — відповів Аділь.

Бей забурмотів щось у бороду, відвернувся і відійшов. Аділь знав, що від тої хвилі бей буде його смертельним ворогом.

Козаки не йшли далі за Татарами, бо вони з ними війни не мали. Козаки тільки хотіли відбити бранців і забрати добичу. Це вже сталося. Татари не верталися, щоби втрату назад відбити, отже нема чого козакам ступати Татарам по пятах? Козаки подумали собі:

— Спасибі вам за те, що ви вже лишили нам. Ідіть собі з Богом і не забудьте колись знов принести нам такого гостинця.

В цілій околиці велика була утіха. І Ярнович тішився. Коли Ксеню віз до Дибюка, то йому ані не снилося, що так скоро можна буде поїхати по неї. Заїхати зараз на другий день після тої побіди козаків.

Саме коли для нього кульбачили коня, причвалав на спіненім і мокрім, неначе би що лиш з води вийшовшім коні, його приятель Дибюк.

(Дальше буде).

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

Під „реформою" старого роду обезпечення треба розуміти виміну старого роду на новий у той спосіб, що після реформи старий рід перестане істнувати, бо буде вимінений на новий рід обезпечення.

Значиться, до старого роду обезпечення не будеться більше приймати нових членів, а старих членів будеться переносити зі старого до нового роду обезпечення, на підставі виміни грамот.

Тому, що старим членам при переході зі старого роду до нового зачисляється кредит на підставі того, що вони досі вплатили й оплатили, їх табельки мусять бути відмінні від табельок для нових членів, які тільно до того роду зачнуть приступати.

І тому табельки для старих членів видається осібною книжкою, яка вже друкується і при кінці слідуючого місяця буде готова до висилки по відділах для вжитку секретарів.

Табельки для вжитку при приниманню нових членів вже видрукувані і долучені до книжки, званої „Рейт Бук", на сторінках 63—79, вже цими днями будуть розіслані до відділів.

Проситься інтересованих якнайскорше познакомитися з одержаними тепер табелями вкладок і вартісних зворотів нового роду обезпечення і не мішати їх з одержаними пізніше в осібній книжці.

Табелі, що відносяться до нових вступаючих членів, видається в долученню до книжки табель інших родів, бо цеї книжки будеться вживати стало при приниманню нових членів. Табелі, що відносяться до старих членів, видається осібною книжкою, бо їх будеться вживати лиш так довго, поки всі члени не будуть перенесені зі старого роду до нового і кождий матиме свою табелю, видруковану на нових грамотах.

І. Каштанюк,
гол. рек. секретар.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ ЖІНКИ ВІДЗИВАЮТЬСЯ.

(По дорозі з Дітройт).

Дивимося на широку та поважну ріку, попри яку летить стрілою омнібус, та мимоволі насувається мені думка про нашу українську жіночу організацію в Америці. Здавалосяб, що ріка й організація не мають нічого спільного з собою, але в моїй уяві повстають образи цих двох явищ і якось вповні утотожнюються, немов би це були близнята.

Десь там у горах починається з маленького джерела струмочок та пливе собі бистро поміж гострі скали, шукаючи безнастанно місця, де можнаб легко просмиктнутися та котитися далі в долину. Час від часу доводиться йому летіти стрімголов у дебру і тоді його води розбризкуються навкруги, але він знову їх збирає та прямує вперед, забираючи з собою відломки скель та котячи їх поперед себе. До нього прилучуються інші струмочки, збираються у потік і чим далі він пливе, його води більшають, його сила кріпшає. Але ще й тепер приходиться йому звертати з шляху та обминати непоборні перепони, щоб тільки поступати вперед та не лишатись на місці. Та він уже почувається безпечніше, бо з усіх сторін прибувають сильні потоки, лучаться в могутню силу та торощать усе, що лежить їм перешкодою на шляху. Та поволі починає вирівнюватися терен, а з ним вигладжується плесо ріки, яка розливається у широкому та глубокому руслі й пливе вже зрівнаною повагою, повна скритої сили. Досить глянути на сотки пароплавів, які снуються в'різних напрямках; на ці могутні фабрики, які так щупко причепилися до берегів; на ці виставні палати, які тягнуться довгими ланцюхом здовж повикручуваного берега, щоби відразу збагнути цю безмежну енергію та неоцінену користь з цеї ріки, яка розвинулася з маленького та незначного струмочка.

Наша жіноча організація, наш Союз Українок Америки, мав з певністю такий же малий та слабий початок, як цей струмочок. І йому приходилось натрапляти на часті та важкі перешкоди, а навіть деколи здавалося, що пропаде за ним і слід. Але приходили свіжі сили, лучилися з перетомленими та знеохоченими одиницями й праця поступала вперед. Немов ці допливи річки, по ріжних містах повставали нові відділи, спрямували свою працю в одно спільне русло й сила організації росла. **Найкращим доказом такої сили та розвитку цеї організації був Перший Конгрес Союза Українок Америки.** Однак Конгрес не вдоволився сорок-кількома відділами, бо на двісті пятьдесять тисяч Українок в Америці **ми повинні мати тисячу відділів, і тому Конгрес візвав все українське жіноцтво Америки ставати у спільні ряди та промощувати шлях до загального поступу, щоб ми розвинулись у повну силу,** силу поважної та могутньої ріки.

На цей заклик **перший відгукнувся Пітсбург, а тепер відозвався Дітройт, Гемтремк, Міш. На організаційних зборах українських жінок Дітройту вписалося двацять шість жінок та рішили щиро взятися до праці.** Можна сподіватися, що відділ зросте в імпонуючу силу, бо його джерело з десяток тисяч Українок ніколи не вичерпається, а все буде можна добавляти нові та свіжі сили. Дітройтська громада вже нераз дала доказ своєї свідомости та працездатности, отже треба надіятися, що й жінки не засоромляться перед мущинами.

Тож до праці, українські жінки Дітройту! Хай ваш відділ стане найбільшим, найсвідомішим та найрухливішим! Хай за вашим прикладом підуть українські жінки по всіх інших місцевостях та негайно заложать відділи Союза Українок у себе!

Марія Е. Бек.
Пітсбург, Па.

В парку дівчинка бачить, як Муринка кормить немовлятко.

— Мамо! Мамо! — каже дівчинка — така маленька дитинка і вже пе чорну каву!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АЛЕНТАВН, ПА.

Стають в обороні своїх прав.

Українцям шестої виборчої округи міста Алентавн, Па., добре відомо, які кривди їм та іншим Славянам робили й роблять Айриші, що прозивають нас „гунками". Вони при виборах уживають ріжнородних способів, щоб лише не допустити Українця, чи котрого іншого Славянина, хочби на найменший уряд. Навіть до міських робіт не допускають наших людей. Разом з тим нашi доми оцінюють так високо, що декотрі доми значно меншої вартости на ділі. Це все ми терпіли і терпимо через нашу власну недбалість, через брак організації, до котрої ми були дотепер байдужними.

Українці міста Алентавну, годі нам терпіти такий стан нашого безправства й неорганізованости, годі гнути свої карки й бути пониженими серед інших. Між людьми, такі як інші; між усі податки платимо, які лише нам накладають. Ми маємо право бути рівними з іншими мешканцями нашого міста й хочемо користуватися всіми правами, які інші мають. Нам це належиться, але ми забезпечимо свої права через організацію. Тут вже засновано таку організацію, спільну для всіх Славян міста Алентавну. Ціль цієї організації така: перше, в шестій виборчій окрузі міста Алентавну перенести так званий „вотінґ борд" другого дистрикту до словенської школи; друге, постаратися, щоби наші доми були оцінені після їх вартости, бо ми добре знаємо, що коли дім, чи то які інші реальности, оцінені на високу суму, то ми мусимо платити більші податки. Дальше завдання тої організації є побороювати всі надужиття супроти Славян і т. п. Тому проситься всіх Українців приходити на збори, віча та мітінґи, які уряджуватиме ця організація, та приступати до неї.

Іван Рудакевич.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ОЗОН ПАРК, Н. Й.

В організації сила.

По прочитанню допису пана Бардака в „Свободі" ч. 186 прийшла мені думка дещо написати, бо я жию коло 20 літ у цій околиці та добре знаю й дальшу околицю. Околиця гарна, а переважно нових будівель є багато гарних.

В старших дільницях можна здибати багато й старих домів, але в них далеко гарніще й здоровше жити ніж у Бруклині чи Ню Йорку, бо повітря чистіше. Тож не диво, що сюди пересилилось чимало Українців з Бруклина, Ню Йорку та з інших місцевостей. Тепер багато українських родин мешкає в Квінс, але чи знайдеться багато таких, як пан Бардак, які втішаються, що їм тут є праця на українській ниві?

Так, є нива, та тільки праці на ній дуже мало.

А тимчасом нива заростає. Багато що є наших Українців, які мешкають по кілька років може яких 10 або 20 бльоків від місця, де знаходиться відділ У. Н. Союза, чи горожанський Український Клюб, але вони до них не приходять. Кажуть, що вони багато працювали, а тому відпочивають. Є старі громадяни, що вже замериканізувалися й належать до американських клюбів, а над українським посміхаються, або навіть намагаються шкодити йому. Бо не знають ціни своєї організації.

Нам треба сильних українських горожанських клюбів, в яких членство може багатьом помогти. Майже кождий має реальність і повинен сповняти свої горожанські обовязки. Щоби боронити нам свої права й мати повагу серед Американців, нам, Українцям, треба належати до своїх клюбів.

На щастя, тут є активна громадка Українців, що щиро й активно працюють та й вірять, що праця їх даром не піде; а коли прибудуть нові сили, то ті, які ухиляються від організації, пізнають, що блудили й що ніхто в якісь біді не поможе Українцеви так, як самі Українці. **Клюбовець.**

— Пані Манчура дома?

— Так, та вже не довго; завтра в 11-тій годині її похоронять.

Фаїна Невільниця.

„ЛУКІЯНІВКА"

(Спогади бувшої невільниці).

(Всі права застережені за авторкою).

(3)

Після цього експерименту мене відправили до вязниці на Лукіянівку, а через тиждень-два я була знову на Екатеринінській у Чека в загальній камері жіноцтва. Знову пійшли допити в такомуж дусі, а нарешті пивниця смертників і стрілянина над головою. Але в той час ніхто не знав, що це тільки „сполох", а не дійсний розстріл. В одній з таких допитів-катовань поранили мою голову, бо куля пролетіла поверх, торкнувшись верхньої частини голови й осмалила волосся. В наслідок цього я мала запалення мозкової оболони, а тепер на ціле життя лишилась хвора голова. Мушу пригадати одну подібну картину, коли нас вивели на розстріл разом аж трох жінок. Одна з нас була Полька з Варшави; назвища її не памятаю. Чоловіка її, Українця, розстріляли, а вона була затримана до порода, бо вагітна. Друга була Ковальська — Українка. Чоловіка її теж уже були розстріляли. Перша після подібних екзекуцій зробилась глухою і німою. Вона вже не могла промовити ні слова, а бідна небіщка Ковальська від переляку викинула свою утробну дитину в вязничній пивниці, а на четверту ніч, після невимовних мук і переживань, її розстріляли.

Кожда людина, що попадає до пивниць Чека, тратить самоподіння. Героїзму ніякого нема ні за гріш, що чомусь помітно більше серед мужчин. Ніхто не реагує на оточуючі обставини; кождий стає безвільним еством, очікуючи свого кінця-смерти, й чим скорше він приходить, тим краще, менше страждання. Дні в Чека це довгі-довгі роки, а тим більше ночі. А чому? Тому, що кожда ніч забирає свою данину, людські жертви, з числа тих, хто ще залишився живим, дожидаючись своєї черги. Кожда така ніч приймала в свої темні обійми чергові істоти для викреслення з реєстру живих.

Перед кождим актом убивства в подвірі Чека пускано в рух мотор тягарового автомобіля для трісквотні і гудіння. Під цей тріскіт-гудіння наші люди віддавали Богови духа. Але вухо кождого з невільників, насторожившись, добре чуло стріли в глибині льохів. Ми рахували розстріляних по стрілах, бо на кожду голову припадало по дві кулі, себто по два стріли на особу. Не було ні одної ночи, щоб у Чека обходилися без убивств, чого я була свідком 2 місяці. Кожда ніч забирала з собою людські душі, а найменше їх гинуло шість за ніч, а то було й десять, двацять пять, сорок, а були такі ночи, що забирали і сімдесять осіб.

Дуже часто допити переводились колеґіяльно, цілою низкою чекістів. Та це було більше у вязниці. Серед таких слідчих був дуже часто прокурор цілої Київщини, а тепер прокуратор цілої Сов. України з текою комісаря внутрішніх справ — Михайлик — теж Жид. Комендантом Лукіянівської вязниці був Гребінь, теж Жид, котрий стільки розстріляв людей, що в нього нема стільки волосся на голові: Це його власні слова. Батьки його десь в Америці ждуть до себе на гостину. Можливо, що вони проживають тепер у східній дільниці Ню Йорку, звідкілля вилетів також і Бронштайн-Троцький творити „соціялістичну" революцію в бувшій Росії. Можливо, коли Америка признає СССР, Гребінь прийде до Злучених Держав Америки „полпредом", але під іншим іменем, бо найвищий щабель у карієрі чекіста — це „полпред", „торґпред" і т. д. Серед загалу слідчих-чекістів своєю підлотою й хижацтвом відріжнялась, ідучи разом з Нагом, жінка Михайлика (прокуратора), бувша учителька французької мови в уманській жіночій ґімназії, яка мала звиду з 50 років. Ця особа всіх ставила до стінки без розбору. На мене теж викрикувала: — „Розстрілять її!" З її наказу мене виводили ще три рази на розстріл у пивницю вязниці. Я перенесла шість таких „розстрілів", але останнє катування не вивітриться з голови, мабуть, ні, в цьому ні в майбутньому світі. Після шестого розстрілу мене непритомну кинули у цементовану одиночку в підвалі вязниці. За деякий час напустили по коліна води, продержавши її з дві години, а потім випустили воду, але мене залишили в одній літній блюзочці і в парусинових черевиках. Чоботи мені були передані, але ніхто їх не бачив. Там я перебула дві і пів доби. Це дялось під Різдвяну ніч 1921 року, саме в найзимніший час у Київі. Тут, у наслідок цих пекельних, нелюдських знущань, я породила пятимісячного сина-мерця, а сама знову попала до лікарні. У вязничній лікарні з хворими теж не церемоняться. Отож і я скоро, розслаблена, й немічна, була переведена знову в жіночу камеру. Доводиться за це дякувати „прокураторшій" Михайлик, може теж Жидівці, бо вся адміністрація була з громадян усього світа, за винятком двох-трох Латишів, що були скрізь у чеках катами-професіоналістами. Наші дурні комуністичні прислужники задніх пасли, виконуючі накази гнобителів й вбивників нашого народу. Гадаю, що не менше від мене будуть дякувати, коли залишилися в живих, дівчата-ґімназистки своїй бувшій учительці, що була зарахувала їх до учасниць уманського повстанкому (повстанський комітет). Їх було з десять, а її зусилля були направлені на те, щоб їх розстріляти. Про остаточну їх долю ніхто не знаю, бо я скоро була засуджена на три роки і переведена після одинадцятьох місяців у вязниці до концентраційного табору. Це таж сама вязниця, але тільки після суду і слідства.

Моїм моральним обовязком є пригадати незабутню і світлу особу своїм геройзмом духа, що була замучена в мурах вязниці — княгиню Оболенську, яку зловили при переході кордону в Польщу, а чоловік її, здається, з молодою дочкою перейшов кордон у іншому місці, хоч цього точно ніхто не знав, бо це була таємниця для вязнів. Княгиня Оболенська у вязниці була головним обєктом глуму і жорстокости, яку лише може проявити людина-звір. Тут виливалася вся клясова лють і ненависть, виливалось усе дикунство й звірство, якого й світ не бачив і не знав, бо воно творилось лише в большевицькій Чека. Катування найчастіше робилось на очах багатьох тут же в загальному коридорі, біля нашої камери, де сиділа й ця страдниця. Починалось воно з биття під боки, по голові, плюванням в лице, а потім виривали коси, кололи шпильками під нігтями, залишаючи шпильки в нігтях на якийсь час, вивертали повіки очей, виривали вії й т. д. Робили все, що тільки могла придумати людська злоба. Катування закінчувалося лише тоді, коли набридло катам. Так проводилось це катування майже кождий день. Та ніхто не бачив і не чув від Оболенської в ці хвилини мук: ні крику, ні зітхання, ні охання; навіть руху мязів, чи скривлення лиця ніхто не бачив. Перед ними стояла граціозна величава постать одухотвореної людини з розпущеними косами і закритими очима, часами заслоняючи себе хрестом, коли це було можливе. Здавалося, що вона була безтілесна, нечула й байдужа до тих мук, що їй завдавали, бо ніхто зі звичайних смертельників, що живе суєтою цього світа, не міг би перенести подібних мук. Так витримувати може звичайно тільки той, хто підпорядкував своє тіло духови. Тут перед очима всіх виявилась та проста істина, „що дух животворний, а тіло немічне". Перед засліпленими очима катів стояла християнська мучениця, не Неронових часів, а „большевицько-робітничо-пролетарської" дійсности другої половини 1921 року. Як ніхто не чув з її уст стогону в часі мук, так не відкривались її уста й на прокляття, а тільки припіднята завжди напів закриті очи говорили про те, що вона творить внутрішню молитву до Того, який підкріпляє і оздоровлює тих, хто з непохитною вірою покладає надію на Нього. Тому людина в такому настрою не боїться нічого, що здається страшним у нашому життю. Чекісти часто, наглумившись над нею, викидали її за стіни вязниці, а самі стежили, мов: „іді, княгіня, ти нам не нужна", але мучениця тихо й покірно сиділа, ждучи свого хресного кінця, бо знала, що це лише сильце. Скоро знову забиралась до келії на чергові муки без ніяких ваганн. Одного вечора забрали її з нашої камери на муки, але на останні на цьому світі. Най же її душа осеняється там, куди вона свої очи часто піднімала в часі мук — „в місці світлому".

(Кінець буде).

— Що це, Горпино, ваші діти все якісь такі сумні? — питається священик.

— Та я вже, прошу єгомостя, й сама не знаю. Що я вже з ними не робила, скільки не насварилися, буком не нагатилася — нічого не помагає, воно всеодно сумні.

Хлопчик: — Я хотів би на мої іменини дістати он такий мішок цукорків! Тоді я прикликав би всіх сусідських дітей, щоби вони подивилися, як я буду їсти ті цукорки!

На науці аритметики.

Ученик: Міліон... міліярд.
Учитель: Дальше;
Ученик: Біліон.
Учитель: Ну, ну!
Ученик: Біліярд!

Вентура Гарсія Кальдерон.

МАВ ПРАВО

Ніхто на побережі Тихого океану під шпилем „Чарівниць" в Андах не мав гіршої слави, як Дженаро Монтальван.

Звали його Ремінгтоном, бо занадто часто вживав рушниці. Матері лякали ним дітей. А коли запіненим конем їхав на боротьбу півнів, уся околиця дрижала з жаху.

В мішку держав свого непобідного півня, обскубаного та дикого. Викликав він такий страшний жах, як і його пан. Люди подивляли та й лякалися, як Дон Дженаро, загорнений у чорну опанчу, викрикав:

— Пятьдесять „сонць" срібних тому, хто побідить мого півня!

Півень, скорчений на вузкому щиті, певен побіди, як і його пан, мірив противника зором, повним сердитости й погорди. Потім наглим рухом кидався вперед і розбивав йому голову сталевою острогою. Дон Дженаро шептав тоді з великою пошаною для побідженого:

— Згинув на становищі!

Сердили його лише боязкі півні, що втікали з поля бою. Гнав за ними з револьвером у руці. Люди говорили, що він таксамо переслідував свояків — з якими ворогував. Дивна, таємна ненависть була між членами могутньої родини Монтальванів. Господарські або політичні спори кінчалися кривавими порахунками серед тиші величезних плянтацій цукрової трощі. Хто міг зробити кінець цим оргіям?... Монтальвани були короликами провінції, послами та сенаторами. Навіть президент у Лімі дрижав перед ними, бо одним словом могли викликати революцію в усьому краю.

Найзавзятішим ворогом Дон Дженаро був його свояк, Дон Яцінто, також великий та могучий пан. По дорозі стріляли до себе з револьверів, їх службою нападали один одному на хутір, затроювали криниці. Ціла околиця, що поділилася була на „дженаристів" і „яціністів", приглядалася з подивом і здивуванням тій боротьбі.

Старі чарівники говорили, що сиві дідугани памятають, як багато літ тому Дон Дженаро застав свою молоду жінку в рибальській хижині в обіймах Дон Яцінта. Майже голий утік Дон Яцінто, та молодої жінки Дженара Мольтанвана, лагідної, тихої Кльоринди, не минула чоловікова пімста. Привязав її коневі до хребта, прикриту лише волоссям, і почвалав до гаціенди.

Дон Дженаро держав коня перед млином, який перетирав цукор. Не зважав на крики та плачі Індіянок, які навколішках благали в нього помилування — вкинув любу, обожану жінку у величезну бочку з кипучим, брунатним соком. Так померла донна Кльоринда Монтальван. Два дні ніхто не хотів скоштувати цукру, який оставляв гіркість на устах.

Та одна місячна ніч вчинила, що Дон Дженаро з гарного юнака, який мав найгарніші коні, найліпші опанчі, капелюхи з тонесенької соломи, наче плетеної ручками молодих жінок у місячні ночі, змінився у занедбаного старця з наїженими бровами, в чорній опанчі, який тресував півнів і опікувався бандитами.

Мав право! — говорили люди строго-справедливо. Це була вина нещасної покійниці. Зрадила його. Пімстився і тепер він нещасливий на все життя. Порахувалися.

Люди милосердилися над тією життєвою руїною та говорили:

— Бідний Дон Дженаро!... Мав право!...

Зчасом злагіднили жахливі вибрики нещасливого. Скінчилися страшні кари за якунебудь дрібну провину. Колиж розійшлася чутка, що Дон Дженаро вмирає, жаліли його всі.

Ще більше зворушилися, коли довідалися, що старий єретик, який з каплиці свсєї зробив місце боротьби півнів, навернувся на смертній постелі та забажав висповідатися. Сам епископ не вагався мандрувати два дні горами та рівнинами, щоби особисто помазати його єлеєм.

У всій провінції відправляли богослуження за Дон Дженарове здоровля. Побожний кінець життя недовірка зворушував романтичні душі. Говорили, що чорт прийшов за Дон Дженаровою душею, одначе свята Катерина оборонила його та побідила нечисті сили.

Дійсно сталося чудо: Дон Дженаро забажав перед смертю побачити свояка, щоби простити йому обиду. В понеділок зі сходом сонця епископ вибрався до Тамборан, осідку Яцінта. У вівторок ввійшов із цим триюмфально до потопаючого в цвітах „пація". Там клячали Індіяни, похилили голови та ждали епископового благословення.

Дон Яцінто, в острогах, ввійшов у кімнату, не здіймив навіть опанчі. Там у великому ліжку лежав умираючий.

Дон Дженаро розплющив очі.

— Яцінто, я прикликав тебе, щоби простити тобі!

Слабим голосом згадував минуле, сповідався, виправдувався, взивав Бога та святих. Закінчив словами:

— Поцілуй мене, брате!

В темній кімнаті чути було лише молитви та протяжний плач прислуги.

Схвильований Яцінто схилився над умираючим. Нараз подався назад. Старець підніс і витягнув револьвер, який був сховав. Хвилиночку дрижала зброя в його слабій руці, а потім упала на землю.

Дон Дженаро прошептав слабим голосом:

— Не... можу, ти... підлий...

І впав неживий на подушки. Маршал закинув йому хустину на лице, викривлене ненавистю та розпукою.

Епископ і домашні обступили Дон Яцінта, перепрошували. Боялися, що підозріватиме їх у співучасти в тій похоронній засідці. Дон Яцінто не відповів ні словечка. Щойно, як сів на коня, почули, як прошептав:

— Бідний Дон Дженаро! Мав право так зробити!

Переплутані поради.

Фармер написав до редакції господарсько - хліборобської газети, щоби йому порадили, як позбутися ковалів (великих муравлів) в овочевому саді. Рівночасно якась мати порадилася, що їй робити, бо її близнята дуже терплять тому, що прорізуються їм зуби. Фармер дістав таку відповідь:

„Обвяжіть флянелевою шматкою їх горло. Натирайте ясна оливою та масуйте їм животи двічі на день".

Мати близнюків тогож дня дістала таку несподівану відповідь:

„Покрийте все сухою соломою, покропіть нафтою та підпаліть. Я певен, що матимете з ними спокій.

Ще є час.

Молодий чоловік оженився з багато старшою від себе вдовою. Вона йому докоряє, що він оженився з нею лише задля її маєтку та що жде лише її смерти, щоб оженитися з іншою.

— І як лише я помру, ти зараз...

— Ах, що ми будемо роздумувати над тим. Коли ти помреш, тоді вже над тим поговоримо! — перебив її чоловік.

Мати висилає двох синків на прохід. Старший має 8 літ, молодшому щойно 4-тий рочок.

— Мамо, а як Юрчика вкрадуть, або переїде його авто, то що мені робити — чи кінчати прогулку й потім прийти сказати тобі? — Чи насамперед сказати, а потім уже кінчити прогульку?

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ. (30)

Нарешті Дуц переляканo почав розповідати Ла, що проти неї готується змова. Всі змовники знають, що вона любить того велетня й не захоче принести його в жертву богови сонця. Він розповів їй про Кадія та його наміри із жреконою Оаг захопити всю владу в свої руки, коли лише. Ла дасть можність утекти з Опару Тарзанови. Ла подякувала свому вірному слузі й веліла йому ранком прийти до неї, щоб виконати її доручення.

На ранок Дуц зявився перед своєю панею, великою жрекинею. Вона дала йому велику миску овочів і веліла незамітно передати їх Тарзанови, щоб нимли нагодувати його. Попереджена про небезпеку, вона старанно уплянувала, як боротися зі своїми ворогами. Тому Ла вже спокійно чекала розвитку дальших подій. Трохи пізніше двері кімнати верховної жрекині відчинилися й на порозі появилася дівчина, що вся тремтіла зі страху.

Це була сестра жрекині Оаг. Її післали до Ла Оаг та жрець Каді. Ця дівчина почала говорити Ла, що багато мешканців Опару, й навіть верховний жрець та жрекині, будуть раді, коли Тарзана не принесуть у жертву богови сонця. Далі вона говорила, що Ла зробить добре, коли випустить його на волю. На це Ла відповіла рішучо: „Ні, щоби не буде, щоб він тепер був вільний. Не пізніше як за три дні я сама принесу його в жертву палаючому богови!"

З цим дівчина вернулася до Каді й до своєї сестри. Вона переказала те, що чула від верховної жрекині. В дівчини не було сумніву, що Ла говорила щиро. Не можна тут описати, який гнів охопив Оаг, що Ла не попалася на їх вудочку, а Каді просто казився зі злости. Тепер треба шукати якогось іншого сильця на Ла, бо це сильце, якого вони були так певні, не придалося на те, щоб спіймати Ла. Почали обдумувати, що тепер робити?